

Stockholms
universitet

Policy om hantering av immateriella rättigheter vid Stockholms universitet

Typ av dokument	Policy
Beslutad av	Rektor
Beslutsdatum	2021-11-11
Dnr	SU FV-3946-21
Giltighetstid	tillsvidare
Ersätter dokument	Dnr SU 50-2676-12
Ansvarig förvaltningsavdelning	Rättssekretariatet
Ansvarig handläggare	Björn Gustavsson

Beskrivning:

Denna policy avser att redogöra för vad som gäller vid Stockholms universitet för upphovsrätt, patent och vissa till dessa närstående rättigheter.

Genom denna policy tydliggörs hur rättigheter ska fördelas mellan Stockholms universitet och medarbetare vid universitet.

Inledning

I högskolornas uppgift ingår att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta. I en akademisk miljö är intellektuellt skapande, delandet av idéer och öppenhet centrala värdegrunder. Målsättningen är alltid att öka graden av kunskap och verka för spridning av denna.

Skapandet av immateriella tillgångar, som också brukar kallas IP, vilket är en förkortning av den engelska termen intellectual property, är ett naturligt resultat av arbete inom den akademiska miljön. Stockholms universitet vill säkerställa att sådan IP tillfaller upphovsmannen på ett rättmätigt sätt samtidigt som öppenhet och fortsatt delande av kunskap måste eftersträvas.

Med en immateriell tillgång menas sådant som har eller kan ha immaterialrättsligt skydd enligt gällande lagstiftning såsom patent, upphovsrätt eller varumärkes- och mönsterskydd

Syftet med denna policy är att utifrån gällande regler och praxis vid universitetet tydliggöra hur immateriella tillgångar, material och resurser uppkomna genom forskning och undervisning inom universitetet ska hanteras samt vad som gäller vid användning av dessa tillgångar

Vissa förtydliganden

I styrdokumentet används begreppet undervisning och inte utbildning. Syftet med detta är att utbildning är ett vidare begrepp som förutom undervisning även omfattar administrativa göromål. De rättigheter som uppkommer inom den administrativa delen av utbildning tillfaller universitetet då det är ett särskilt åläggande som ankommer på anställda.

I styrdokumentet används begreppet student. Även om doktorander enligt styrdokumentet ska ses som lärare vid fördelningen av rättigheter så föreligger ingen regelkonflikt om även bestämmelserna om studenter i detta dokument tillämpas på dem.

Innehåll

Inledning	2
Vem omfattas.....	4
Styrdokumentet är dispositivt.....	4
Upphovsrätt – Författarskap	5
Bakgrund	5
Ställningstagande.....	5
Särskilt om lärare.....	5
Patenterbara uppfinningar	7
Rättslig bakgrund	7
Ställningstagande.....	8
Särskilt om lärare.....	8
Särskilt om datorprogram.....	8
Särskilt om forskningsdata.....	9
Principer vid samverkans- och uppdragsforskning	9
Varumärken	10
Användning av universitetets varumärke.....	10
Användning av tredjemans rättigheter.....	10
Studenters upphovsrätt.....	11

Vem omfattas

Denna policy gäller för alla anställda vid Stockholms universitet, inkl. doktorander. För sådana konsulter som inte är anställda vid Stockholms universitet och utför uppgifter som normalt ankommer på anställda gäller att inköparen är ansvarig för att tillse att universitetet åtnjuter alla de rättigheter som hade tillkommit universitetet om konsulten istället anställts.

För sådana anställda som är lärare enligt fjärde kapitlet Högskoleförordning (1993:100) samt 1.3 Anställningsordning för anställning som och befordran till lärare vid Stockholms universitet (AOSU) gäller vissa särskilda undantag. Dessa undantag beskrivs i särskild ordning i samband med de olika rättighetstyperna. Det som särskilt anges om lärare gäller även för doktorander samt för postdoktorer och övriga anställda forskare.

Styrdokumentet är dispositivt

Att styrdokumentet är dispositivt innebär att universitetet och anställda kan överenskomma om annat än vad som redogörs för i detta styrdokument.

Såvitt gäller frågan om upphovsrätt till undervisningsmaterial, villkor för uppdrags- och samverkansforskning eller patent till uppfinningar som används inom universitetet ska sådana överenskommelser ingås endast om det inte bedöms påverka verksamheten negativt.

Vissa aspekter som redogörs för häri följer av tvingande lag. Överenskommelse kan inte undanta universitetet och dess anställda från att fullgöra sådana krav. Exempelvis gäller krav på full kostnadstäckning vid uppdragsforskning.

Upphovsrätt – Författarskap

Bakgrund

Upphovsrätt tillkommer, automatiskt, som huvudregel skaparen av ett litterärt eller konstnärligt verk. Förutsättningen för upphovsrätt är att verket uppnår verkshöjd (är originellt). Inom universitetets verksamhet aktualiseras allt som oftast upphovsrätten i samband med författande av böcker, artiklar, rapporter eller andra texter. Även fotografier, datorprogram (behandlas mer nedan) och olika sammanställningar, tex databaser, förekommer. För att sammanställningar ska vara skyddade krävs att det är fråga om en större mängd uppgifter och/eller att sammanställningen är ett resultat av en väsentlig investering i tid eller pengar.

Ställningstagande

För sådan upphovsrätt som uppstår när en anställd fullgör sina arbetsuppgifter har universitetet en nyttjanderätt till verket för användning inom sin normala verksamhet. Denna nyttjanderätt består även efter anställningsförhållandets upphörande och gäller i både ursprunglig och bearbetad form.

För verk som omfattas av upphovsrätt kan det finnas en skyldighet att arkivera materialet vid universitetet. Detta gäller även sådant material som endast lärare har nyttjanderätt till.

Särskilt om lärare

Forskning

Exempel på upphovsrättsskyddat verk inom forskning

- *Forskningsrapporter*
- *Avhandlingar*
- *Sammanställningar av data om sammanställningen är resultatet av en väsentlig ekonomisk eller tidsmässig investering.*

Universitetet har inga anspråk på nyttjanderätt till sådant som produceras av lärare inom deras forskning såvida inget annat överenskommit.

Har sådant som produceras inom forskningen införlivats av läraren i en större helhet till vilken universitetet i vart fall till delar har nyttjanderätt till så får universitetet nyttja lärarens verk i den omfattning som krävs för normal användning och bearbetning av helheten inom verksamheten. Detta kan göra sig gällande bland annat i olika sammanställningar, undervisningsmaterial och datorprogram.

Även om universitetet inte har några upphovsrättsliga anspråk på dessa rättigheter så är läraren skyldig att arkivera materialet i enlighet med vad som gäller för universitetets arkiv.

Undervisning

Exempel på upphovsrättskyddat verk inom undervisning

- *Powerpointpresentationer*
- *Föreläsningar (såväl framförande i lokal som inspelningar)*
- *Sammanställningar av annat material inför t ex ett seminarium*
- *Animationer*

För sådant som lärare förutsätts producera för undervisningen gäller att universitetet får nyttja materialet för de undervisningsändamål och då på sådant sätt som kunnat förutses vid materialets tillkomst, t ex föreläsningar, seminarier och nätbaserad undervisning. Detta gäller i både ursprunglig och i bearbetad form. Lärare är fria att förfoga över sina rättigheter i övrigt men är i sådana fall skyldiga att tillse att universitetets nyttjanderätt består.

Infogar lärare sådant verk som denne har ensamrätt till (t ex foton, texter, video och programkod) i undervisningsmaterial har universitetet rätten att nyttja sådant material på samma sätt som övrigt undervisningsmaterial i den utsträckning som krävs för de undervisningsändamål som anges ovan.

Övrigt

Exempel på övriga typer av verk

- *Inspelningar av föreläsningar för nätbaserad undervisning*
- *Verk som upprättats inom administrativa uppgifter som åligger en lärare*

Oaktat vad som har sagts om lärares rättigheter ovan gäller att universitetet har en nyttjanderätt till sådant material som producerats av en lärare till följd av särskilda instruktioner eller enligt en särskild ålagd uppgift, exempelvis nätbaserad undervisning eller sammanställningar.

Patenterbara uppfinningar

Rättslig bakgrund

Patent kan tilldelas en teknisk lösning (uppfinning) och innebär en ensamrätt till uppfinningen inom ett visst geografiskt område. Ingen annan får då tillverka, sälja eller importera uppfinningen. Patent uppstår inte automatiskt utan uppfinnaren måste söka patent för det geografiska område som det ska omfatta. För att kunna få patent krävs att uppfinningen är ny, dvs inte tidigare publicerad. Hemlighållandet av lösningen är därför viktigt fram tills dess att uppfinnarna eller den som rätten tillfaller har tagit beslut om patentering.

Patent tillfaller som huvudregel uppfinnaren men enligt Lag (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar har arbetsgivaren rätt till sådan patenterbar lösning som tagits fram av en anställd vars arbetsuppgifter består av forsknings- eller uppfinnarverksamhet och uppfinningen har tagits fram för att lösa en ålagd uppgift.

Har uppfinning tagits fram av en anställd vars arbetsuppgifter består av forsknings- eller uppfinnarverksamhet men utanför ramen för en ålagd uppgift får universitetet förvärva rätten att nyttja uppfinningen inom sitt verksamhetsområde.

Arbetsgivaren har också rätt att framför annan förvärva mer omfattande rättigheter till uppfinningen om uppfinningens utnyttjande faller inom arbetsgivarens verksamhetsområde, t ex användning i forskningsverksamhet.

Anställda är skyldiga att informera arbetsgivaren om denne gör en uppfinning som arbetsgivaren har rätt att förvärva.

Anställd har rätt till skäligen ersättning när universitetet önskar förvärva en uppfinning.

Har uppfinningen tagits fram av en anställd för att lösa en ålagd uppgift tillfaller sådan patenterbar uppfinning arbetsgivare. Sådan personal som är lärare är undantagna Lag (1949:345) om rätten till arbetstagarens uppfinningar.

Exempel på patenterbara uppfinningar

- *Maskin framtagen för att lösa ett nytt problem*
- *Läkemedel*
- *Teknisk lösning som använder en algoritm*

Ställningstagande

Stockholms universitet har rätt till uppfinningar som tas fram av anställd som inte är lärare och som kan användas inom universitetets verksamhetsområde. En chef för viss anställd eller kategori av anställda kan avtala om annan uppdelning av rättigheter till uppfinning. Önskar chef ingå sådant avtal ska samråd ske med Avdelningen för forsknings- och samverkansstöd samt Rättssekretariatet innan sådant avtal ingås.

Anställd som tar fram en uppfinning som kan vara föremål för patent samt kan användas inom universitetet verksamhet är skyldig att informera universitetet om uppfinningen.

Särskilt om lärare

För en sådan patentbar uppfinning som en lärare tar fram gäller att denne har ensamrätt till den i förhållande till universitetet. Detta gäller dock inte om läraren överenskommit med universitetet om annat eller om läraren genom särskild överenskommelse godkänt avtalsvillkor mellan universitetet och tredje part som innebär att rättigheterna fördelas på annat sätt.

En lärare är inte skyldig att informera universitetet om uppfinningen.

Särskilt om datorprogram

Stockholms universitet tillämpar motsvarande regler som gäller för annan upphovsrätt för datorprogram med följande undantag:

För datorprogram som tagits fram av anställda inklusive lärare för att ingå i universitetets tekniska infrastruktur bibehåller universitetet alla rättigheter.

Ovanstående gäller dock inte om läraren har överenskommit med universitetet om annat eller om läraren i särskild handling godkänt avtalsvillkor mellan universitetet och tredje part som innebär att rättigheterna fördelas på annat sätt.

Om ett sådant datorprogram för vilket anställd men inte universitetet har nyttjanderätt till har använts för att skapa eller bearbeta information ska sådant datorprogram bevaras för samma tid som gäller för bevarandet av informationen. Under den tiden har universitetet rätt att nyttja programmet för att ta fram och presentera informationen och för att i övrigt fullgöra sina förpliktelser såsom myndighet. Detta gäller dock inte om informationen har bevarats i ett standardiserat format som universitetet har möjlighet att läsa utan stöd av datorprogrammet.

Särskilt om forskningsdata

Det finns ingen enhetlig definition av forskningsdata, utan definitionen kan variera mellan discipliner. Generellt avses dock data som har samlats in eller skapats för att analyseras i vetenskapligt syfte och data som behövs för att stödja eller validera resultat från ett forskningsprojekt.

Forskningsdata kan beskrivas som fakta eller siffror som har samlats in för att undersökas. I forskningskontext är exempel på forskningsdata statistik, resultat från experiment, mätdata, observationer från fältarbete, enkätdata, intervjuer, inspelningar (video/ljud) och bilder.

Det lärosäte där en lärare/forskare är anställd är huvudman för den forskning som bedrivs vid lärosätet, om inget annat överenskommit. Forskningsdata inom forskning som universitetet är huvudman för ska bevaras vid universitetets arkiv. Detta även om lärare eller annan innehar de ekonomiska och/eller ideella rättigheterna till forskningsdata, t ex bilder, sammanställningar (kataloger) eller inspelningar.

Principer vid samverkans- och uppdragsforskning

Gränsdragningen mellan vad som utgör samverkansforskning och vad som utgör uppdragsforskning kan ibland vara svår. Tydliga aspekter som talar för att forskning utgör uppdragsforskning är att forskningen finansieras i sin helhet av någon annan än universitetet och att resultatet i sin helhet tillfaller den som finansierat forskningen. Samverkansforskning präglas istället av att alla parter bidrar ekonomiskt och att resultaten fördelas emellan parterna eller ägs gemensamt av dessa.

För uppdragsforskning vid universitetet gäller följande principer

1. Ersättningen ska motsvara de kostnader som universitetet har för uppdraget. (full kostnadstäckning)
2. Stockholms universitet/dess lärare/forskare ska tillförsäkras en rätt att använda resultatet i vidare forskning och utbildning.
3. Läraren/forskaren ska ha rätt att publicera sina resultat senast efter tre månader från forskningens avslutande. Ytterligare fördröjning kan vara acceptabelt om det finns en avsikt att söka patent på resultatet eller andra delar av forskningen.

För samverkansforskning gäller följande principer

1. Överlåtelse av immateriella rättigheter ska ske mot marknadsmässig ersättning.
2. Stockholms universitet/dess lärare/forskare ska tillförsäkras en rätt att använda resultatet i vidare forskning och utbildning.

3. Läraren/forskaren ska ha rätt att publicera sina resultat senast efter tre månader från forskningens avslutande. Ytterligare fördröjning kan vara acceptabelt om det finns en avsikt att söka patent på resultatet eller andra delar av forskningen.

Om avtal om samverkans- eller uppdragsforskning innebär en fördelning av immateriella rättigheter ska alla lärare som deltar i forskningen godkänna avtalet i särskild handling. Sådan handling är ett avtal och ska arkiveras.

Varumärken

Användning av universitetets varumärke

Stockholms universitets varumärke, både i text och logotyp, är den främsta bäraren av universitetets renommé i omvärlden. Det är därför viktigt att universitetets varumärke endast används i de sammanhang som universitetet står bakom.

Varje anställd får bara använda universitetets varumärken i de fall där universitetet är avsändare av ett budskap och inte i några andra sammanhang. Närmare om universitetets kommunikation beslutas i Kommunikationspolicy.

Användning av tredjemans rättigheter

Sådana rättigheter som innehas av någon annan än universitetet eller anställda får enbart användas om det är tillåtet enligt lag eller avtal och om användningen är förenlig med god sed. Använder anställd ett verk som någon annan vid universitetet har rättigheter till ska den senare alltid namnges i samband med nyttjande.

Nyttjas någon annans verk av en anställd för framställning av något som universitetet kommer få nyttjanderätt till är den anställde skyldig att se till att rätten till nyttjandet även omfattar universitetets nyttjande. Detta gäller särskilt när ett verk ingår i ett undervisningsmaterial.

Exempel på tillfällen när anställda är skyldiga att tillse att universitetet har nyttjanderätt till delar av verk

- När någon annans fotografier används i en powerpointpresentation.
- När någon annans datorkod används vid skapandet av ett program
- Vid användning av verk vid skapandet av universitetets handlingar

Universitetet har ett avtal med Bonus Copyright Access om nyttjande av annans verk inom verksamheten.

Studenters upphovsrätt

För sådana konstnärliga och litterära verk som framställs av studenter vid universitetet inom undervisningen gäller att studenterna har upphovsrätt till verken. Universitetet och dess anställda får inte nyttja sådana verk på annat sätt än vad som är tillåtet enligt lag eller avtal, t ex Bonus Copyright Access.

Exempel på tillåten användning

- *Bedömning av en students kunskaper (examination)*
- *Arkivering*

Exempel på otillåten användning

- *Användande i sammanställning för försäljning*